

ΜΕΤΑΞΥ ΘΥΡΑΛΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΟΥ κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΑΛΗ ΠΑΣΑΣ ΚΙ' Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ

(Υπήρξε δικαία ή απάνθρωπη ή καταδικη της άρχαίας Γιαννιώτισσας ;)

ΤΑΝ μιά μετά τ'α μεσάνυχτα. Τίποτε δέν άντέκοθε την ήσυχια της παγωμένης έκεινης νύχτας, όταν στο διαπλανό σπίτι άκουσαν θόρυβο. Τότε ο Κουτζαλέξης και μερικές άλλες γυναίκες ξύπνησαν κι' άνέβηκαν στο δώμα, κι' έδου είδαν τον 'Αλή νά χτυπά ή την πόρτα της Φροσύνης και νά προστάξει:

«Έγώ είμαι ο 'Αλής, άνοιχτε μου ρόγγορα!

«'Η γρηά βυζάστρα της Φροσύνης κατέθηκε και του άνοιξε.

«'Αια εισήλθεν ο 'Αλής, συνεχίζει ο Κουτζαλέξης, πιάνει την γραίαν από το χέρι και άνεβαίον της λέγει:

«Μη φοβάσαι, μίφο μου, πού κοιμάται ή Φροσύνη;

«Εισέρχεται δε άμέσως εις τον κοιτών της, καθ' ήν ώραν ή Φροσύνη ξυπνήσασα από τον θόρυβον, ενεδύετο το κόστουμι της, άμα δε είδεν αυτόν, του ελε:

«Δέν ντρέπεται τον κόσμο, δέν φοβάσαι Θεό νά μπαίνης στο σπίτι μου τέτοια ώρα;

«Μη φοβάσαι, μίφο μου, της άπαντάει ο 'Αλής, έτοιμάσον, ντύσου καλά για νά μήν κρυώσης.

«Τήν άφίνει. Εισέρχονται άμέσως τ'α παλληκάρια του και τή συλλαβάνουν. 'Η βυζάστρα δέν άφίνει τή Φροσύνη και τήν άκολουθεί. Μένουν στο σπίτι μιά μικρή ύπηρετρια και τ'α δύο μικρά παιδιά της.»

'Αφού πιάσαν τή Φροσύνη, συγκέντρωσαν και τις άλλες δεκαεπτά γυναίκες — πέντε 'Ελληνίδες και δεκαεπτά Τουρκισσες — και τις ώδήγησαν στο σπίτι κάποιου ιππότη του 'Αλή. 'Υστερα τις πήραν και τις έβλεσαν στην εκκλησία του 'Αγιου Νικολάου στους Κοπάνους. Λένε πώς ο Ταχίρ διετάχθη νά τις παραδώσει στους βαρκάρηδες, για νά τις πνίξουν την ίδια εκείνη νύχτα. 'Αλλά ή μαρτυρία αυτή δέν είνε άληθινή. Το γεγονός είνε πώς την άκόλουθη μέρα ο Ταχίρ ώδήγησε τις γυναίκες εκείνες στο παλάτι του 'Αλή στα Λιθαρίσια, όπου ο τυράννος τις περιέλασε για νά τις δικάσει. Εδώς τους άτήγγελε κατηγορία έπει μορξία και πορνεία. 'Αγνωστο τι άδικώθηκε κατόπιν, άν έζήτησε μάρτυρας κι' άν άπολογήθηκαν τ'α θύματα. Το μεσημέρι έδωλε την άποφασί: τις καταδίκασε στον διά πνιγμού θάνατο, καθώς έφριζε το Κοράνι.

Μόλις κοινοποιήθηκε ή άπόφασί της καταδίκης της Φροσύνης και των άλλων γυναικών κι' εμαθεύτηκαν τ'α τραγικά γεγονότα της νύχτας εϋθύς οι 'Ελληνες της πόλεως κινήθηκαν. «Εσηκώθησαν στο ποδάρι», λέει ο Κουτζαλέξης, και πρόταξαν διάφορα σχέδια σωτηρίας. 'Αλλά κανένας δέν τόλμησε νά πάη στον 'Αλή και νά τον παρακαλέσει. Κατέφυγαν τότε στο Μητροπολίτη, καθώς και στον πρεσβύτη Γιάννη Σταύρο και τους παρακάλεσαν νά μεσιτεύουν, αλλά κι' αυτό άνήνθησαν. άν κι' ο 'Αλής πάντοτε τους άκουγε.

'Εγνώριζαν το πείσμα του Βεζύρη και θεώρησαν ματαιοπονία κάθε άπόπειρα έλεμδίαςσος στο νά μετριάσθι ή πονή τους. 'Η άπόφασί βασιζόταν άπάνω σε ρητή διάταξι του Κοραίνου κι' ήταν δικαιογυμένη. 'Η Φροσύνη, καθώς κι' ή άλλες γυναίκες, είχαν φίλους. 'Ο ελεύθερος βίος τους ήταν άναμφισβήτητος. 'Υλοστηρίζουν, ωστόσο, πολλοί, πώς ο 'Αλής έλεδίαζε νά χρηματισθι και πώς άν του πρότειναν την 'Εξαγορά, θά τις άπέλυε. «Είς μάτην, λέγει ο Κουτζαλέξης, ο 'Αλής περιέριμε Ικεσίας της πόλεως (σφέκία). Τήν πόλιν περιέριεχαν οι κατάσκοποι του 'Αλή και παρεκίνουν τον κόσμο νά καταβάλουν χεήματα. Δυστυχώς οϋδεμία έδίδετο άπάντησις.» 'Αλλά και αυτή ή μαρτυρία δέν είνε βάσιμη. 'Ο 'Αλής, ενεργώντας τόσο σπόντοια και σκληρά, έλεδίαζε νά χτυπήσει τελεωτικά μιά κατάσταση που νόμιζε επικίνδυνη. Στα Γιάννενα ελεγε άρχισαι νά ξαπλώνεται ή διαφθορά και στις άνωτερες κοινωνικές τάξεις. Οι συντηρητικοί κι' οι νοικοκυραίοι και ίδιός ο Τούρκος, είχαν ξεσηκωθεί και ήπιούσαν τή δραστηκή επέμβασι του Βεζύρη. 'Η Φροσύνη ήταν ο στόχος τους. «Έτσι ο 'Αλής, πεζόμενος από πολλά σμεία και συγχρόνως θέλοντας νά ενεργήσι ραγδαία κι' ύποδειγματικά, έλαβε ένα γενικό μέτρο για τήν περιστολή της έλευθεριότητας των γυναικών. Στο μέτρο αυτό συμπεριλήφθη και ή Φροσύνη, που ελεγε δώσει πολλές άφορμές σε κοινωνικά σκάνδαλα, που ελεγε δημιουργήσει πολλές εχθρότητες στα χαρμία του Μουχτάρ και τ'α δικά του κι' ελεγε κινήσει τους φόβους και τις ύποψίες του Βεζύρη. Έτσι, με τήν καταδίκη εκείνη, ο 'Αλής βιανοποούσε μιά κοινωνική τάξι, έδαξε τέρμα σε μιά κατάσταση που τότε έστοχίσε στην ήσυχια της οικογενείας του κι' απάλλασσόταν από μιά έπιπάνδην κατάσκοπο, τή Φροσύνη, στην άποία ελεγε λόγους νά δυσπιστή. Είνε γεγονός λοιπόν πώς ή καταδίκη της Φροσύνης, άπέδλασε σε άφορμένους κοινωνικούς σκοπούς και κατά τύπος ήταν νόμιμη, όπως

νόμιμη ύπήρξε κι' ή καταδίκη των δεκαεπτά των 'Οθωμανίδων, για τίς άποίες κανείς Τούρκος δέν διαμαρτυρήθηκε.

'Αλλά εκείνο που προκάλεσε τή γενική συζήτηση και δημιουργήσε τον λαϊκό θόρυβο, ύπήρξαν ή τραγικές συνθήκες υπό τις όποιες έγινε ο πνιγμός. Φαίνεται πώς ή γυναίκες εκείνες υποφεικτικώς έμαρτύρησαν. 'Αφού παρέμειναν άγριες και νηστικές ώλη τή νύχτα κι' ώλη τήν ήμέρα μέχρι τ'α μεσάνυχτα της έπομένης, ύστερα τις πήραν οι στρατιώτες του 'Αλή για νά τις παραδώσουν στους βαρκάρηδες της λίμνης. Τα θύματα ξεφώνησαν στο δρόμο, έβλαγαν και μοιρολογούσαν. Οι στρατιώτες τις χτυπούσαν απάνθρωπα για νά σωπάσουν και κανείς δέν τόλμησε νά βγη στα παράθυρα και στις πόρτες για νά τ'α δει και νά τ' άποχαρηστή για τελευταία φορά. Λέγεται πώς ή Φροσύνη πολλές φορές λιποθύμησε στο δρόμο, άλλ' οι στρατιώτες της συνεχέραν με το ξυλο. Έτσι προχωρώντας ή τραγική και πένθημη έκείνη συνοδεία, έφτασε στο άπέναντι μέρος της λίμνης. άντικρυ στη Μονή του 'Αγιου Παντελεήμονος και κάτω άκριβώς από τ'α παράθυρα του Μοναστηριού. Το μέρος εκείνο ελεγε προσδιοριστέ ως τόπος έπιβλάσεως των θημάτων στις βάρκες, γιατι τ'α νερά της λίμνης είνε βαθύτερα στο σημείο αυτό και γιατι το μέρος είνε άπόκρητο.

Έπει σταμάτησαν και οι δήμοι άρχισαν άμέσως το έργο τους. 'Εδραν τα θύματα χειροπόδαρα. Τους έβλαλαν μεσώτες πέτρες στο λαμό για νά βαρύνουν περισσότερο και τις στίβιζαν μέσα στις βάρκες. 'Ο 'Αλή περιέγραψε τή σκηνή τούτη σ' έξη τήν άφιόητα, όπως τού τη διηγήθηκαν οι αιώτατες: «'Επειδή, γράφει, ή τουρκική συνήθεια άπαίει, ή θανατική καταδίκη του πνιγμού νά γίνεται τή νύχτα, οι λεμβούχοι κι' οι στρατιώτες του 'Αλή άρπαξαν τις γυναίκες εκείνες και τις έθριξαν στις βάρκες. 'Αντιστάθηκαν τ'α δυστυχιωμένα θύματα, γιατι δέν ήσαν μέσα σε σάκους, όπως συνήθιζον στην Κωνσταντινούπολι, και μόνον πέτρες έδωσαν στο λαμό.»

Με πολύ κόπο και κατόπιν άπελευκτιστής πάλης, έθριξαν τις γυναίκες στη λίμνη, αλλά και πάλι τ'α θύματα εκείνα δέν βοούλαζαν. Τότε οι βαρκάρηδες κι' οι στρατιώτες τ'α χτυπούσαν από πάνω με τ'α κουπί και τ'α δόλα, ως πού τ'α άποτελειώσαν! Το μαρτύριο των θημάτων διήρκεσε επί πολλές ώρες, καθώς άναφέρεται και κάποιος σύγχρονος, γιατι ο πνιγμός τους παρουσίαζε πολλές δυσκολίες. 'Εξαιρητικώς τή νύχτα εκείνη ο ουρανός κι' ή θάλασσα είχαν έξασκρωθεί, σάν νά διεμαρτύροντο για τήν άδικία της καταδίκης. Συχνότατες άστραλές πλάσσωσαν τή νύχτα κι' οι κερμανοί αιδάωναν τον σιφάο. 'Ενας μανιασμένος άερας ελεγε σπρωδι και τ'α χύματα της λίμνης πολλές φορές άπείλησαν ν' ανατρέψουν τις βάρκες πού μετέφεραν τ'α θύματα.

Τήν άλλη μέρα ξύπνησαν τ'α Γιάννενα μέσα σε μιά τραγική άγωνία. Τούρκου κι' 'Ελληνες ούζήποδσαν για τή φοιτή πράξι του τυράννου μ'α κανείς δέν διαμαρτυρήθηκε. 'Ενας βραχνάς έπέβε όλα τ'α στήθη κι' έκλεινε όλα τ'α στόματα. Κι' αυτός ο Βεζύρης, έβαλος κι' άγοιμεμένος, όπως άναφέρεται ο 'Αλή, περιέριεζε τ'α θύματα του παλατιού του, μη δεχόμενος κανένα. Προσκοιόταν, ή πραγματικά τόν έπαιτε ή συνείδησί του; Πολύ λίγο πιστεύουμε στη μαρτυρία του 'Αλή. 'Ο 'Αλής δέν ήταν συνθησμενός ούτε σε τύψεις, ούτε σε έλέγχους της σνειδήσεως. Κατά βάθος θά πιστεύε πώς ελεγε ενεργήσει μιά πράξι νόμιμη και τίμη, άφου ελεγε καταδικάσει τ'α θύματα εκείνα κατόπιν διαδικασίας και σύμφωνα με τους όρισμούς του Κοραίνου. 'Ως άνθρωπος, πιθανότατα θά συνηθήκε όταν του διηγήθηκαν τις τραγικές περιπέτειες του πνιγμού. Για τούτο, όταν ο Μητροπολίτης 'Ιωαννίνων τήν άκόλουθη μέρα επισκέφθηκε τον 'Αλή και ζήτησε νά προστατέψη τ'α δυστυχιωμένα παιδιά της Φροσύνης, ο 'Αλής όχι μόνο έδωσε τήν άδεια, αλλά κι' ενδιαφέρθηκε για τήν άνατροφή των παιδιών εκείνων, πού δέν είχαν κανένα προστάτη στον κόσμο.

'Υστερα από πολλές ήμέρες τ'α χύματα έδωσαν τ'α πτώματα των γυναικών σε διάφορα σημεία της λίμνης, αλλά και πάλι κανείς δέν τόλμησε νά τ'α πλησιάσει. 'Επειδή όμως βρομάουσαν φρικωδώς, άνέλαβαν μερικόν νά τ'α θάψουν. Και πραγματικώς τάψαμαν κρυφά και χωρίς κανένα Ιεροτελεσθία σε διάφορα μέρη της λίμνης. Το μοναστήρι των 'Αγιών 'Αναργύρων, βρισκόμενο σε μιά ρομαντική και κατάφυτη τοποθεσία, δέχτηκε το λείψανο της κυρά Φροσύνης. 'Αγνωστο πούος το μετέφερε εκεί, 'Ο Ποικεβίλ άναφέρεται πώς πολλές φορές έπισκέφθηκε τή μονή και πώς ο τάφος της ήταν πάντα άνοστούλωτος. Κάποιο πονετικό χέρι — ίσως το δικό του — ελεγε φτέριμε μερικά γουίλια κι' ένα κυπαρίσι τή συντρόφευσε στον αιώνο ύπνο της.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

—'Η πείρα και ή σκέψης είνε για το πνεύμα μας δ.τι ή φαρτά κι' το άλάτι για το φαγητό μας.

—'Όσο περισσότερο σκέπτεται ο νους, τόσο λιγώτερο μιλάει ή γλώσσα, κι' όσο προσεκτικότερα έξετάζουμε τ'α πράγματα, τόσο δυσκολώτερα έμφερονμε γνώμη.

